

Sygn. akt II CSKP 97/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lutego 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący)

SSN Marcin Łochowski

SSN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa D. B.
przeciwko P. [...] Spółce Akcyjnej w K.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 23 lutego 2022 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 1 sierpnia 2018 r., sygn. akt I ACa [...],

**uchyła zaskarżony wyrok w punktach I ppkt 2, II i IV i w tym
zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód A. B. wniósł o zasądzenie od pozwanej P. [...] S.A. z siedzibą w K. kwoty 666.200 zł tytułem odszkodowania za bezumowne korzystanie z

nieruchomości wraz z ustawowymi odsetkami od 17 marca 2012 r. do dnia zapłaty wraz z kosztami procesu, w tym zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania pojednawczego.

W odpowiedzi na pozew Pozwana domagała się oddalenia powództwa w całości oraz zasądzenia na swoją rzecz kosztów procesu z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z 16 czerwca 2016 r. Sąd Okręgowy w P. w punkcie I zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 257.011,48 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 26 kwietnia 2012 r.; w punkcie II w pozostałym zakresie oddalił powództwo, a w punkcie III kosztami postępowania obciążył powoda w 60%, a Pozwaną w 40% i z tego tytułu zasądził od Pozwanej na rzecz Powoda kwotę 12.414,33 zł zwrotu kosztów sądowych, zaś od Powoda na rzecz Pozwanej kwotę 1.443,40 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego i nakazał ściągnąć od Pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w P. kwotę 2.849,65 zł.

Sąd ten ustalił, że przez nieruchomość stanowiącą własność Powoda położoną w S., złożonej z działki o numerze ewidencyjnym [...]7, dla której Sąd Rejonowy w P. prowadzi księgę wieczystą [...]7, przebiegają dwie dwutorowe linie elektroenergetyczne napowietrzne o mocy znamionowej 220 kV. W zachodniej części działki nr [...]7 posadowiony jest słup energetyczny. Urządzenia elektroenergetyczne zostały wybudowane przez poprzednika prawnego Pozwanej. Pierwotnie linia energetyczna znajdująca się na nieruchomości Powoda stanowiła majątek przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą „Zakłady Energetyczne [...]”. Następnie na podstawie zarządzenia nr 2/Org Ministra Górnictwa i Energetyki z 14 lutego 1985 r. w sprawie zmiany nazw zakładów energetycznych okręgów przedsiębiorstwo to przekształcone zostało w przedsiębiorstwo państwowe o nazwie „[...] Okręg Energetyczny” z siedzibą w P.. Na podstawie zarządzenia nr [...] Prezesa Rady Ministrów z 30 grudnia 1988 r. dokonano podziału m.in. [...] Okręgu Energetycznego, w wyniku czego powstał m.in. Z. Energetyczny P. z siedzibą w P., który przejął zorganizowaną część przedsiębiorstwa [...] Okręgu Energetycznego, w skład którego wchodziła również linia energetyczna 220 kV P.-K.. Zarządzeniem nr [...] Ministra Przemysłu i Handlu z 9 lipca 1993 r. w sprawie podziału

przedsiębiorstwa państwowego Zakład Energetyczny [...] i przekształcenia Zakładu Energetycznego [...] w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa, dokonano podziału tego przedsiębiorstwa w celu wniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa do spółki akcyjnej [...] Sieci Elektroenergetyczne S.A. ([...]SE S.A.) z siedzibą w W.. W dniu 5 października 2007 r. w Monitorze Sądowym i Gospodarczym ogłoszono plan podziału spółki [...]SE S.A. W podziale uczestniczyła jako spółka dzielona [...]SE S.A. i [...] Sieci Elektroenergetyczne – O. SA z siedzibą w W. ([...]SE – O. S.A.) jako spółka przejmująca. Przejęcie tego majątku nastąpiło z dniem 28 grudnia 2007 r. na podstawie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. W dniu 11 grudnia 2008 r. spółka [...]SE-O. S.A. zmieniła nazwę na [...]Sieci Elektroenergetyczne O. S.A. W 2013 r. nastąpiła kolejna zmiana nazwy na [...] Sieci Elektroenergetyczne.

W dniu 11 marca 1963 r. została wydana decyzja przez Prezydium Powiatowej Rady Narodowej Wydział Spraw Wewnętrznych w sprawie udzielenia zezwolenia na założenie naziemnej linii energetycznej wysokiego napięcia 220 kV. W decyzji zezwolono wnioskodawcy Zakładom Energetycznym [...] z siedzibą w P. na wstęp na teren w granicach ustalonych potrzebami budowy oraz wskazano na korzystanie z nawierzchni gruntów w celu założenia linii WN (ustawienie słupów i zawieszenie przewodów). Ponadto uregulowano nieograniczony dostęp do linii w celu konserwacji i eksploatacji. W uzasadnieniu wskazano, że skoro przedmiot sprawy wyczerpuje znamiona okoliczności z art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (tekst jednolity: Dz. U. z 1974 r., Nr 10, poz. 64 ze zm., dalej: u.w.n.), wnioskodawca dopełnił warunki wymagane postępowaniem, w szczególności w 1962 r. uzyskał lokalizację i akceptację przebiegu projektowanej inwestycji. W planie sieci elektroenergetycznej najwyższych napięć według stanu z 1974 r. nie wskazano sieci linii napowietrznej 220 kV P.-K., a w każdym razie nie oznaczono, która jest to konkretnie linia. W załącznikach nr 1 i nr 2 do zarządzenia nr [...] Ministra Przemysłu i Handlu z 9 lipca 1993 r. w sprawie podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład Energetyczny P. z siedzibą w P. i przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład Energetyczny P. w jednoosobową spółkę Skarbu

Państwa, wynika, że linia 220 kV P.-K. istniała w dacie wydania wyżej wymienionego zarządzenia.

Od 6 grudnia 2006 r. Powód na mocy orzeczenia sądu stał się właścicielem nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w P. prowadzi księgę wieczystą [...]/7. Księga wieczysta obejmowała również działki numer [...]/5 i [...]/6, które w dniu 3 czerwca 2008 r. zostały wywłaszczone pod zachodnią obwodnicę P.- drogę ekspresową [...]. Działki numer [...]/5, [...]/6, [...]/7 zostały wydzielone z działki [...]/4. W 2006 r. pozwana [...] Sieci Elektroenergetyczne S.A. z siedzibą w K.-J. wysłała do Powoda pismo, w którym zwróciła się o zrzeczenie się praw za bezumowne korzystanie z nieruchomości położonej w S. i stanowiącej własność Powoda.

W okresie od 17 października 2003 r. do 31 grudnia 2003 r. zgodnie z Ogólnym Planem Zagospodarowania Przestrzennego zatwierdzonym Uchwałą Rady Gminy T. Nr XXX/[...] z 8 grudnia 1992 r. działka dawniej oznaczona numerem [...]/4, w skład której wchodzi m.in. działka numer [...]/7, przeznaczona była pod tereny upraw rolnych z rezerwą pod trasę linii energetycznej. Od 1 stycznia 2004 r. do 28 listopada 2005 r. zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy T. zatwierdzonym Uchwałą Rady Gminy T. nr XXII/[...] z 7 grudnia 1999 r. m.in. działka nr [...]/7 przeznaczona była w większości pod węzeł komunikacyjny i projektowaną drogę [...] oraz w pozostałej części jako teren usług turystyki UT. 1, nad którym przebiega linia elektroenergetyczna EE220 - ok. 600 m². Od 29 listopada 2005 r. do 2 czerwca 2008 r. zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy T., zatwierdzonym Uchwałą Rady Gminy T. nr LXV/[...] z 29 listopada 2005 r. teren m.in. działki nr [...]/7 opisany był częściowo jako teren usług turystyki i częściowo jako tereny komunikacji. Obszar obejmujący wydzieloną później działkę [...]/7 opisany został jako teren usług turystyki - UT.1 (teren z prawem intensywnej zabudowy kubaturowej), natomiast teren działek [...]/5 i [...]/8 opisany został jako teren komunikacji przewidziany pod zachodnią obwodnicę P. Od 3 czerwca 2008 r. do 20 czerwca 2011 r., po wywłaszczeniu działek o numerze [...]/5 i [...]/6 pod zachodnią obwodnicę P., zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy T. wydzielona z dawnej działki o numerze [...]/4 działka [...]/7 opisana została jako teren usług turystyki -

UT.1 (teren z pasem intensywnej zabudowy kubaturowej). Od 21 czerwca 2011 r. do 13 stycznia 2014 r. zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy T. zatwierdzonym uchwałą Rady Gminy T. nr X11/[...] z 21 czerwca 2011 r. teren obejmujący działkę [...]7 opisany został jako teren zieleni izolacyjnej wzdłuż drogi [...]. Do 28 listopada 2005 r. szerokość zajętej przez linię energetyczną 220 kV wraz ze strefą ochronną na nieruchomości Powoda określono na 68,20 m, a w okresie od 29 listopada 2005 r. do końca okresu korzystania przez Pozwaną z nieruchomości, tj. do 13 stycznia 2013 r. (data wniesienia powództwa do tut. Sądu w niniejszej sprawie), szerokości zajętej przez linię energetyczną wraz ze strefą ochronną określono na 70 m.

Biegły sądowy z dziedziny szacowania nieruchomości i budownictwa w opinii z 23 września 2015 r. określił wynagrodzenie z tytułu bezumownego korzystania przez Pozwaną z nieruchomości za okres od 17 października 2003 r. do 13 stycznia 2014 r. na kwotę 257.011,48 zł i szczegółowo wyjaśnił kwestie związane z ustaleniem szerokości strefy ochronnej.

Powód 8 marca 2012 r. złożył w Sądzie Rejonowym w P. wniosek o zawezwanie pozwanej do zawarcia próby ugodowej co do zapłaty na jego rzecz kwoty 700.000 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z przedmiotowej nieruchomości. W odpowiedzi Pozwana nie wyraziła zgody na zawarcie ugody dotyczącej wskazanych we wniosku roszczeń. Na posiedzeniu 18 maja 2016 r. Sąd Rejonowy w P. stwierdził, że do ugody pomiędzy stronami nie doszło, bowiem wnioskodawca i uczestnik postępowania podtrzymali swoje dotychczasowe stanowiska.

W dniu 17 lipca 2013 r. zostało zawarte między Powodem a poprzednią właścicielką nieruchomości porozumienie dotyczące odpłatnego zwolnienia z długu, które przeniosła na Powoda wszelkie przysługujące jej wierzytelności wobec wszystkich osób trzecich wynikające z posiadania bądź przysługiwania jej własności przedmiotowej nieruchomości w okresie od 1996 r. do 5 grudnia 2006 r.

Powyższy wyrok zaskarżył apelacją Powód w części, w jakiej Sąd oddalił powództwo oraz rozstrzygnął w kosztach postępowania, wnosząc o zmianę wyroku w zaskarżonej części i zasądzenie od Pozwanej na rzecz Powoda kwoty 409.188,52 zł, tj. różnicy między kwotą, której Powód dochodził w pozwie a kwotą

zasądzoną przez Sąd I instancji, wraz z odsetkami ustawowymi od 26 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenie od Pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych, o zasądzenie od Pozwanej na rzecz Powoda kosztów postępowania wywołanego wniesieniem apelacji, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych. Zaskarżonemu wyrokowi powód zarzucił naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c., oraz naruszenie prawa procesowego mające wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 233 § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c., art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 258 k.p.c., art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 258 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. oraz naruszenie prawa materialnego, tj. art. 224 § 2 k.c.

W odpowiedzi na apelację Pozwana wniosła o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie od Powoda na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Powyższy wyrok został również zaskarżony apelacją przez Pozwaną, która wniosła o jego zmianę i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od Powoda na jej rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji i orzeczenie o kosztach jak wyżej. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie art. 316 § 1 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c., art. 225 k.c. w zw. z art. 224 k.c., art. 35 u.w.n., art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 244 k.p.c., art. 292 k.c. w zw. z art. 172 k.c. i art. 352 § 1 k.c., art. 233 § 1 k.p.c., art. 234 k.p.c. w zw. z art. 7 k.c., art. 217 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c.

W odpowiedzi na apelację Pozwanej Powód wniósł o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych. Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 1 sierpnia 2018 r. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że zasądzoną kwotę 257.011,48 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 26 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty obniżył do kwoty

182.570,80 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 163.966,36 zł od 26 kwietnia 2012 r. do 31 grudnia 2015 r. i dalej z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty oraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 18.574,44 zł od 23 września 2014 r. do 31 grudnia 2015 r. i dalej z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty i w pozostałym zakresie powództwo oddalił, w punkcie III w ten sposób, że kosztami procesu obciążył strony stosunkowo, a ponadto nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w P. kwotę 2.850 zł, w pozostałym zakresie apelację Pozwanej oddalił i oddalił apelację Powoda, zaś kosztami postępowania odwoławczego obciążył strony stosunkowo oraz nakazał ściągnąć od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] kwotę 9.860,74 zł.

Sąd Apelacyjny wskazał, że apelacja Powoda okazała się bezzasadna, zaś apelacja Pozwanej okazała się częściowo zasadna. W ocenie Sądu *ad quem* Sąd Okręgowy wadliwie ustalił wysokość należnego Powodowi wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego z nieruchomości. W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny i dlatego w tym zakresie Sąd Apelacyjny przyjął ustalenia sądu pierwszej instancji za własne.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] wniosła Pozwana zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 225 k.c. w zw. z art. 224 k.c., art. 35 u.w.n., art. 172 § 1 k.c. w zw. z art. 292 k.c., art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 175 k.c. w zw. z art. 292 zd. 2 k.c., art. 7 k.c. w zw. z art. 6 k.c., a także naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 244 k.p.c., art. 316 § 1 k.p.c., art. 234 k.p.c. w zw. z art. 7 k.c. w zw. z art. 6 k.c. Wniosła o uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi II Instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym według norm przepisanych, ewentualnie o zmianę wskazanego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa w całości, a także, wniosła o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do ustalenia tego, czy Pozwanej przysługuje ważny tytuł prawny do korzystania w oznaczonym zakresie z nieruchomości Powoda. Z ustaleń stanu faktycznego w sprawie wynika, iż poprzednik prawny Pozwanego uzyskał w 1963 r. decyzję w sprawie udzielenia zezwolenia na założenie naziemnej linii energetycznej wysokiego napięcia zezwalającą na wstęp na teren nieruchomości w granicach ustalonych potrzebami budowy, korzystanie z nawierzchni gruntów w celu założenia linii WN/ustawienie słupów i zawieszenie przewodów oraz nieograniczony dostęp do linii w celu konserwacji i eksploatacji.

Sąd *a quo* wskazał jednak, że z decyzji nie wynika to, czy dotyczy ona nieruchomości Powoda, a także, czy była ostateczna. Uznał, że obowiązkiem Pozwanej było przedstawienie dowodów świadczących o tym, iż niewątpliwie decyzja ta dotyczyła przedmiotowej linii, jednak Pozwana nie wykazała odpowiedniej inicjatywy dowodowej. Sąd Okręgowy uznał, że posadowienie urządzeń na nieruchomości powoda nie nastąpiło zgodnie z prawem. Sytuacja, w której poprzednik prawny przedsiębiorstwa energetycznego legitymowałby się ostateczną decyzją administracyjną wydaną w trybie art. 35 u.w.n., skutkowałoby uznaniem, iż doszło do skutecznego ustanowienia służebności przesyła, a w konsekwencji oddalenia powództwa o przyznanie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie. Także Sąd *ad quem* uznał, że Pozwana nie wykazała, że decyzja stała się ostateczna, co nabiera szczególnego znaczenia, gdy się zważy, że nie wykazano również, iż ta decyzja została doręczona poprzednikom prawnym Powoda. Zdaniem Sądu, Pozwana nie wykazała, że decyzja dotyczyła nieruchomości Powoda, bowiem nie wynika to z jej treści, a ponadto nie wykazała, że na podstawie tej decyzji poprzednik prawny Pozwanej przystąpił do założenia naziemnej linii energetycznej.

Powyższa decyzja została wydana na podstawie obowiązującego wówczas art. 35 u.w.n. Zgodnie z ust. 1 tego przepisu organy administracji państwowej, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe mogły za zezwoleniem naczelnika gminy - a w miastach prezydenta lub naczelnika miasta (dzielnic), zakładać i przeprowadzać na nieruchomościach - zgodnie z zatwierdzoną lokalizacją szczegółową - ciągi drenażowe, przewody służące do przesyłania płynów, pary,

gazów, elektryczności oraz urządzenia techniczne łączności i sygnalizacji, a także inne podziemne lub nadziemne urządzenia techniczne niezbędne do korzystania z tych przewodów i urządzeń. Art. 35 ust. 2 u.w.n. stanowił z kolei, że osobom upoważnionym przez właściwy organ, instytucję lub przedsiębiorstwo państwowe przysługuje prawo dostępu do tych przewodów i urządzeń w celu wykonywania czynności związanych z ich konserwacją.

Decyzja wydana na podstawie art. 35 ust. 1 u.w.n. jest tytułem prawnym dla przedsiębiorstwa przesyłowego do stałego korzystania z nieruchomości wskazanej w decyzji, poprzez umożliwienie mu wstępu na cudzą nieruchomość w celu założenia a potem eksploatacji i konserwacji urządzeń służących do przesyłu, m.in. energii.

Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, jeżeli przedsiębiorstwo państwowe, a także jego następca prawny, wykonuje uprawnienia do władania cudzą nieruchomością w zakresie wynikającym z decyzji administracyjnej wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 i 2 u.w.n., to znaczy, że posiada tytuł prawny do ich wykonywania, a zatem do korzystania z nieruchomości w zakresie określonym w art. 35 ust. 2 tej u.w.n. Wykonywanie tych uprawnień, mających charakter publicznoprawny, nie może prowadzić do zasiedzenia służebności przesyłu lub służebności odpowiadającej takiej służebności, gdyż wykonywanie uprawnień na podstawie decyzji administracyjnej nie jest uznawane za posiadanie w znaczeniu cywilnoprawnym (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 20 stycznia 2010 r., III CZP 116/09, OSNC-ZD 2010, nr C, poz. 92; uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 8 kwietnia 2014 r., III CZP 87/13, OSNC 2014, nr 7-8, poz. 68). Jeżeli przedsiębiorca będący właścicielem urządzeń wymienionych w art. 49 § 1 k.c. wykonuje uprawnienia wynikające z takiej decyzji wydanej na rzecz jego poprzednika prawnego, właściciel nieruchomości nie może żądać ustanowienia służebności przesyłu (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2014 r., III CZP 107/13, OSNC 2015, Nr 3, poz. 29). Pogląd ten należy odnieść odpowiednio do żądania przedsiębiorcy dotyczącego ustanowienia służebności przesyłu na podstawie art. 305² k.c. W razie istnienia tytułu korzystania przez przedsiębiorcę przesyłowego z nieruchomości, opartego na decyzji administracyjnej wydanej na

podstawie art. 35 u.w.n., jest ono bowiem bezprzedmiotowe (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2018 r., II CSK 739/17).

Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela stanowisko wyrażone w postanowieniu Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2021 r., II CSKP 45/21, że samo istnienie decyzji wydanej na podstawie art. 35 u.w.n. i rozpoczęcie posiadania poprzednika prawnego w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu nie pozwala na przyjęcie *a priori* jego dobrej wiary, co powinno podlegać badaniu w realiach konkretnej sprawy. Jeżeli decyzja, o której mowa w art. 35 ust. 1 ustawy, zawiera istotne błędy formalne, które powodują, że nie może zostać ona skutecznie zastosowana, a ponadto nie jest ona prawomocna, które to uchybienia przedsiębiorca przesyłowy powinien był zauważyć, nie można mówić o dobrej wierze po stronie tego przedsiębiorcy.

Pozwana w sprawie podnosiła zarzut zasiedzenia służebności przesyłu. W ocenie Sądu I instancji konsekwencją przyjęcia tezy, iż Pozwanej przysługuje prawo przesyłu jest niemożność ustalenia, iż doszło do zasiedzenia. Sądy *meriti* przyjęły, że poprzednicy prawni Pozwanej oraz Pozwana byli posiadaczami w złej wierze. Uznały, że linia elektroenergetyczna została wybudowana w latach osiemdziesiątych, a przy przyjęciu złej wiary Pozwanej, jako posiadacza służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, zasiedzenie nastąpiłoby dopiero około 2015 r. Jak ustalił Sąd Okręgowy, a Pozwana nie zakwestionowała tego ustalenia, jeszcze w 2006 r. zwracała się ona do Powoda o zrzeczenie się roszczeń o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości. Nie sposób więc przyjąć, że była posiadaczem w dobrej wierze w ujęciu obiektywnym. Zważywszy na takie postępowanie trudno w ogóle uznać, że Pozwana była przekonana, że rzeczywiście legitymuje się tytułem prawnym do posiadania przedmiotowego gruntu czy to na podstawie decyzji administracyjnej, czy też na podstawie zasiedzenia.

W tym kontekście wypada zaznaczyć, że jeżeli przedsiębiorca nie dysponuje decyzją administracyjną wydaną na podstawie art. 35 ust. 1 i 2 u.w.n. stanowiącą publicznoprawny tytuł władania cudzą nieruchomością, to należy uznać, że administracyjny tytuł prawny do korzystania z tej nieruchomości nie powstał i przedsiębiorca zajął ją i włada bez takiej podstawy prawnej. Nie wyklucza to

natomiast podniesienia skutecznego zarzutu zasiedzenie służebności gruntowej na nieruchomości o treści analogicznej do służebności przesyłu, jeżeli bieg zasiedzenia rozpoczął się przed dniem wejścia w życie przepisów o służebności przesyłu.

Błędne przekonanie posiadacza służebności, że przysługuje mu tytuł prawny do władania nieruchomością w zakresie służebności, w postaci decyzji administracyjnej wydanej na podstawie art. 35 u.w.n., nie wyklucza przyjęcia, że posiadał on nieruchomość w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność gruntowa w rozumieniu cywilnoprawnym (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 lutego 2017 r., II CSK 205/16). Jeżeli decyzja administracyjna, na podstawie której nastąpiło objęcie nieruchomości w posiadanie w zakresie służebności została zakwestionowana i stwierdzono jej nieważność, ale w chwili wejścia przez przedsiębiorcę przesyłowego w posiadanie służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu decyzja obowiązywała, to może dojść do zasiedzenia. O tym, czy istnieje wola władania rzeczą dla siebie (*animus*) decyduje obiektywna ocena otoczenia posiadającego, przy uwzględnieniu jego rzeczywistej woli, a nie to, w jaki sposób i na jakiej podstawie objął rzecz w posiadanie (zob. uchwałę pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 26 października 2007 r. III CZP 30/07, OSNC 2008, Nr 5, poz. 43).

Z art. 7 k.c. wynika domniemanie istnienia dobrej wiary, co oznacza, że osoba, przeciwko której biegnie termin zasiedzenia, powinna wzruszyć to domniemanie. Dobra wiara oznacza stan psychiczny osoby, polegający na usprawiedliwionym przekonaniu, że przysługuje jej określone prawo (dobra wiara w rozumieniu tradycyjnym, *sensu stricto*, zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 6 grudnia 1991 r., III CZP 108/91, OSNC 1992, Nr 4, poz. 48). Natomiast w złej wierze jest ten, kto powołując się na takie prawo lub stosunek prawny wie, a przynajmniej na podstawie okoliczności powinien wiedzieć, że one nie istnieją.

Wydanie decyzji w trybie art. 35 ust. 1 u.w.n., która nie odpowiada wymogom formalnym i nie zawiera elementów obligatoryjnych, takich jak określenie nieruchomości, która ma zostać wywłaszczona poprzez jej skonkretyzowanie i wskazanie stron postępowania, a nadto nie została doręczona właścicielom

nieruchomości, przez które przebiegać ma linia energetyczna, w związku z czym na dokumencie decyzji brak wskazania, że jest ona ostateczna, nie mogło powodować skutecznego powstania publicznoprawnego tytułu władania nieruchomością. Powyższe okoliczności nie przesądzają jednak o konieczności przyjęcia złej wiary posiadacza służebności przesyłu ani tego, od kiedy przedsiębiorca przesyłowy posiadał (objął w posiadanie) nieruchomość w zakresie służebności gruntowej pozwalającej na usytuowanie i eksploatację urządzeń przesyłowych. O złej wierze nie przesądza też okoliczność, iż Pozwana w 2006 r. zwróciła się do Powoda o zrzeczenie się roszczeń o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości, skoro nie chodzi o chwilę, w której nabyła ona posiadanie służebności, a jedynie ta jest relewantna dla oceny dobrej bądź złej wiary zgodnie z zasadą *mała fides superveniens non nocet*. Nabycie posiadania służebności gruntowej w celu zasiedzenia oraz ocena istniejącej w tym momencie dobrej lub złej wiary nabywcy posiadania nie muszą się wiązać z istnieniem i legitymowaniem się wadliwą decyzją administracyjną, skoro na jej podstawie nie mogłoby dojść do powstania skutecznego cywilnoprawnego tytułu do eksploatacji nieruchomości. Jest oczywiste, że nie można *per se* przypisać dobrej wiary przedsiębiorstwu energetycznemu wyłącznie na tej podstawie, że formalnie posiadał decyzję wywłaszczeniową, mimo że przy zachowaniu należytej staranności mógł i powinien był on wiedzieć, że decyzja ta obarczona jest brakami tak istotnymi, iż nie stanowi tytułu prawnego do korzystania z zajętej nieruchomości. Przy ocenie dobrej lub złej wiary, co wpływa na długość okresu prowadzącego do zasiedzenia służebności, należy mieć na uwadze m.in., czy decyzja wywłaszczeniowa była wadliwa w stopniu rażącym, a więc widocznym bez konieczności szczegółowej jej analizy, znajomość zasad i trybu wydawania decyzji wywłaszczeniowych, czy zawodowy charakter działalności wykonywanej przez przedsiębiorcę (postanowienie Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2021 r., II CSKP 45/21). Z drugiej jednak strony okoliczność ta nie przesądza istnienia po stronie tego przedsiębiorcy złej wiary, skoro ta powinna być oceniana w odniesieniu do okoliczności objęcia nieruchomości w posiadanie w takim zakresie, w jakim możliwe było uzyskanie odpowiedniej służebności gruntowej. To ta chwila jest też przesądzająca dla zastosowania domniemania wynikającego z art. 7 k.c.

Jak ustaliły Sądy *meriti*, na podstawie przedłożonej przez Pozwaną kserokopii dokumentu w postaci planu sieci elektroenergetycznej najwyższych napięć według stanu z 1974 r. nie można ustalić, iż inwestycja dotycząca budowy sieci elektroenergetycznej powstała w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Jedynie z dokumentów w postaci załączników do zarządzenia nr 193/org/93 z dnia 9 lipca 1993 r. Ministra Przemysłu i Handlu w wykazie składników majątkowych przekazywanych do [...] Sieci Elektroenergetycznych wynika, iż już wówczas przedmiotowa linia elektroenergetyczna istniała. W oparciu o te dokumenty można wysunąć tezę, że sieć elektroenergetyczna musiała zostać wybudowana jakiś czas przed tą datą. Zatem uwzględniając tę okoliczność, należałoby przyjąć, iż proces budowy musiał trwać przynajmniej kilka lat, a zatem linia elektroenergetyczna została wybudowana w latach osiemdziesiątych. Powyższe okoliczności zostały ustalone przez Sądy *meriti*, czym Sąd Najwyższy jest związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). W ocenie Sądu I instancji, od tego momentu można by ewentualnie liczyć termin zasiedzenia służebności. Oznacza to, że przy przyjęciu złej wiary Pozwanej, jako posiadacza służebności o treści odpowiadającej służebności przesylu, zasiedzenie nastąpiłoby, jak wskazały Sądy obu instancji, dopiero po trzydziestu latach, tj. około 2015 r. Początek biegu zasiedzenia stał się w niniejszej sprawie podstawą ustalenia i oceny, czy doszło do nabycia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesylu, czy też doszło do skutecznego przerwania zasiedzenia. Ustalenie objęcia w posiadanie nieruchomości powinno odnosić się do tego, czy możliwe było władanie nią przez posiadacza w zakresie odpowiadającym treści odpowiedniej służebności gruntowej oraz tej chwili powinno dotyczyć ustalenie dobrej lub złej wiary nabywcy posiadania z uwzględnieniem domniemania z art. 7 k.c. Domniemanie zawarte w art. 7 k.c. nakazuje zatem rozstrzygnąć na korzyść dobrej wiary sytuację, gdy zgromadzony i prawidłowo oceniony materiał dowodowy nie wystarcza do usunięcia niepewności co do dobrej lub złej wiary (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 23 lipca 2015 r., I CSK 360/14). Należy uznać, że z uwagi na obowiązujące wówczas, tj. przed wejściem regulacji służebności przesylu, przepisy, które zgodnie z orzecnictwem mogły stanowić podstawę nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia nie jest wystarczające przyjęcie, iż linia

elektroenergetyczna została wybudowana w latach osiemdziesiątych bez ustalenia chwili, od której należy liczyć początek biegu zasiedzenia.

Reasumując, Sąd Najwyższy podziela stanowisko, iż stwierdzenie, że określona nieruchomość nie jest objęta decyzją wywłaszczeniową, wyklucza powstanie skutku wywłaszczeniowego. To jednak nie jest równoznaczne ze złą wiarą podmiotu obejmującego posiadanie służebności na podstawie tej decyzji. Rozstrzygając, czy uzyskanie posiadania służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu nastąpiło w złej wierze, należy mieć na względzie całokształt okoliczności poprzedzających i towarzyszących uzyskaniu posiadania służebności, zaś domniemanie dobrej wiary pozostanie wzruszone wówczas, gdy z całokształtu okoliczności wynika, że przedsiębiorca przesyłowy w chwili uzyskania posiadania prawa o treści zbliżonej (odpowiadającej, analogicznej) do dzisiejszej służebności przesyłu wiedział lub powinien był wiedzieć przy zachowaniu wymaganej staranności, że do nieruchomości, na której zlokalizowane są urządzenia przesyłowe, nie przysługuje mu prawo o treści odpowiadającej służebności przesyłu (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 23 lipca 2004 r., III CK 212/03, z 23 lipca 2015 r., I CSK 360/14; uchwały Sądu Najwyższego: z 20 listopada 2015 r., III CZP 76/15, OSNC 2016, Nr 12, poz. 138; z 8 grudnia 2016 r. III CZP 86/16; postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2019 r., I CSK 600/18).

W zakresie zarzutu naruszenia art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 175 k.c. w zw. z art. 292 zdanie 2 k.c. wypada przypomnieć, iż bieg zasiedzenia przerywa się przez każdą czynność przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że wytoczenie przez właściciela nieruchomości przeciwko posiadaczowi służebności przesyłu, a przed dniem 3 sierpnia 2008 r. przeciwko posiadaczowi służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu, powództwa o zasądzenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści tej służebności nie przerywa biegu jej zasiedzenia. Stanowisko to podziela Sąd Najwyższy w niniejszym składzie (zob. np. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26

listopada 2014 r., III CZP 45/14, OSNC 2015, Nr 5, poz. 54; postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 lutego 2014 r., V CSK 167/13; z 20 stycznia 2015 r., V CSK 90/14; z 12 września 2013 r., IV CSK 88/13; z 9 lipca 2018 r., IV CSK 123/18; a także wyrok Sądu Najwyższego z 10 lipca 2013 r., V CSK 320/12). Sprawa z powództwa o zapłatę za bezumowne korzystanie z nieruchomości w zakresie służebności przesyłu nie jest rodzajem sporu o własność pomiędzy właścicielem gruntu a posiadaczem służebności. W trybie tego powództwa nie można też dochodzić pozbawienia posiadania, zmiany jego charakteru, czy też nowego ukształtowania stosunków prawnorzeczowych pomiędzy właścicielem a posiadaczem służebności. To zaś oznacza, że nawet stosunkowo "szeroka" interpretacja art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w związku z art. 175 k.c. nie daje podstawy do poglądu, że wytoczenie tego powództwa przerywa bieg terminu zasiedzenia służebności przesyłu (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 września 2013 r., IV CSK 88/13). Powyższe dotyczy także zawezwania do próby ugodowej w tym zakresie.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak sentencji postanowienia, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

[as]

jw